

**«8D04203 - Құқықтану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған
Абишева Меруерт Нұрланқызының «Сақтандыру қызметін құқықтық реттеу: ұлттық және халықаралық тәжірибе»
тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми**

РЕЦЕНЗЕНТТІҢ ЖАЗБАША ПІКІРІ

р/н №	Өлшем шарттар	Өлшем шарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету); 2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету); 3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	Диссертация келесідей мемлекеттік бағдарламалардың басым бағыттарына <u>сәйкес келеді</u>: Қазақстан Республикасы Президентінің 2021 жылғы 15 қазандағы № 674 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының құқықтық саясатының 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы; Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 29 желтоқсандағы № 1233 қаулысымен бекітілген Қоғамдық қауіпсіздікті қоғаммен әріптестік жасап қамтамасыз етудің 2024 – 2028 жылдарға арналған тұжырымдамасы (құқық бұзушылық профилактикасы саласында); Қазақстан Республикасы Президентінің 2016 жылғы 6 желтоқсандағы № 384 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасындағы 2030 жылға дейінгі отбасылық және гендерлік саясат тұжырымдамасы
2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін <u>қосады</u> /қоспайды, ал оның маңыздылығы <u>ашылған</u> /ашылмаған.	Диссертациялық жұмыс ғылымға елеулі үлес қосады және оның маңыздылығы ашылған. Жұмыста сақтандыру қызметін құқықтық реттеуге қатысты мәселелер, оның ішінде ұлттық заңнамада халықаралық тәжірибені қолдану ерекшеліктері, InsurTech технологияларын пайдалану алғаш рет диссертациялық деңгейде жан-жақты зерттелген. Зерттеу нәтижесінде алынған материалдар негізінде сақтандыру қызметі механизмдерін жетілдіру бойынша ғылыми ұсыныстар дайындалған. Сонымен қатар бұл зерттеу жұмысы Қазақстан аумағындағы алғашқы жұмыс болып табылғандықтан, болашақта осы тақырыптың өзге қырларын қарастыратын ғылыми зерттеулер үшін негіз болатындығы сөзсіз.

3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі:	Диссертациялық зерттеу жұмысының өзі жазу деңгейі жоғары. Зерттеудің ғылыми нәтижелері ізденушінің өз бетімен сақтандыру қызметін құқықтық реттеу мәселелерін қарастыратын ғылыми дереккөздерді жинақтау, талдау, нормативтік құқықтық актілерге түсініктеме беру және отандық, шетелдік заңнамаларын зерттеу негізінде қол жеткізілген. Ізденуші сақтандыру қызметін құқықтық реттеудегі отандық және шет елдердің тәжірибесінің негізінде сақтандыруды дамыту бойынша жаңа ұсыныстар жасады.
		1) жоғары;	
		2) орташа;	
		3) төмен;	
4.	Ішкі бірлік принципі	4) өзі жазбаған.	
		4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі:	Диссертациялық жұмыстың өзектілігі толығымен негізделген. Сақтандыру қызметінің қазіргі экономикадағы рөлінің артуына байланысты оны тиімді құқықтық реттеудің қажеттілігімен айқындалады. Сақтандыру жүйесі экономикалық тұрақтылықты қамтамасыз етудің маңызды құралы бола отырып, тәуекелдерді басқару тетіктерінің бірі ретінде қызмет етеді. Осыған байланысты сақтандыру қызметін құқықтық реттеуді жетілдіру, халықаралық стандарттарды енгізу және ұлттық заңнаманы жаңғырту қажеттілігі қазіргі таңда өзекті мәселелердің біріне айналып отыр.
		1) негізделген;	
		2) ішінара негізделген;	
		3) негізделмеген.	
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды:	Диссертация мазмұны оның тақырыбын толығымен ашып айқын көрсетеді. Жұмыс материалдарын дәйекті және қисынды көрсетілуін қамтамасыз ететін өзара байланысты үш тараудан тұрады.
		1) айқындайды;	
		2) ішінара айқындайды;	
		3) айқындамайды.	
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:	Диссертациялық зерттеудің мақсаты мен міндеттері диссертацияның тақырыбына сәйкес келеді. Автордың зерттеу мақсатына жету үшін белгілеген міндеттері тақырыпқа сәйкес келеді.
		1) сәйкес келеді;	
		2) ішінара сәйкес келеді;	
		3) сәйкес келмейді.	
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан:	Диссертациялық зерттеу нақты логикалық құрылымға ие. Диссертацияның барлық бөлімдері бір-біріне қайшы келмейді, қойылған мәселелермен толық байланысы бар.
		1) толық байланысқан;	
		2) ішінара байланысқан;	
		3) байланыс жоқ.	

		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) <u>сыни талдау бар;</u> 2) талдау ішінара жүргізілген; 3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген; 4) талдау жоқ.	Сыни талдау бар. Ізденуші ұсынған нәтижелер мен тұжырымдамалар оған дейін жазылған шетелдік ғалымдардың ғылыми жұмыстармен салыстырылып, зерттеліп дайындалған.
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма? 1) <u>толығымен жаңа;</u> 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем). 5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма? 1) <u>толығымен жаңа;</u> 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем). 5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) <u>толығымен жаңа;</u> 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Зерттеу барысында ізденуші қол жеткізген ғылыми нәтижелер мен ережелер толығымен жаңа болып табылады. Сақтандыру қызметін құқықтық реттеуге байланысты проблемалар Қазақстан аумағында алғаш рет зерттеліп отыр. Сақтандыру қызметін құқықтық реттеуге байланысты мәселелер Қазақстан аумағындағы алғашқы іргелі зерттеу болып табылғандықтан, зерттеуде ізденушімен ұсынылған қорытындылардың барлығы толығымен жаңа болып табылады Ізденушінің диссертация тақырыбының мәнін ашу мақсатында сақтандыру қызметін құқықтық реттеу мәселесіне кешенді және жүйелі түрде қарауы бұл тақырыпты жан-жақты талдау нәтижесінде ұсынылып отырған техникалық, технологиялық, экономикалық шешімдері толығымен жаңа болып табылады.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research (куолитатив ресеч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).	Ізденушімен ұсынылған барлық негізгі қорытындылар жеткілікті ғылыми дәлелдемелермен негізделген.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет: 7.1 Ереже дәлелденді ме? 1) <u>дәлелденді;</u> 2) шамамен дәлелденді;	Қорғауға ұсынылатын негізгі тұжырымдар: Тұжырымдама 1 Сақтандырудың авторлық сипаттамасы берілген. 7.1. 1) дәлелденді 7.2. 2) жоқ

		3) шамамен дәлелденбеді;	7.3. 1) ия
		4) дәлелденбеді;	7.4. 3) кең
		5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	7.5. 1) ия
		7.2 Тривиалды ма?	Тұжырымдама 2 Сақтандыру қызметінің авторлық сипаттамасы берілген.
		1) ия;	7.1. 1) дәлелденді
		2) жоқ;	7.2. 2) жоқ
		3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес.	7.3. 1) ия
		7.3 Жаңа ма?	7.4. 3) кең
		1) ия;	7.5. 1) ия
		2) жоқ;	Тұжырымдама 3 Сақтандыру заңнамасына сақтандырудың іргелі қағидаттарының жүйесін енгізу ұсынылды.
		3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес.	7.1. 1) дәлелденді
		7.4 Қолдану деңгейі:	7.2. 2) жоқ
		1) тар;	7.3. 1) ия
		2) орташа;	7.4. 3) кең
		3) кең	7.5. 1) ия
		4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес.	Тұжырымдама 4 Сақтандыру заңнамасын жүйелеудің маңызды бағыты ретінде Қазақстан Республикасының Сақтандыру кодексін қабылдау ұсынылды.
		7.5 Мақалада дәлелденген бе?	7.1. 1) дәлелденді
		1) ия;	7.2. 2) жоқ
		2) жоқ	7.3. 1) ия
		3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	7.4. 3) кең
			7.5. 1) ия
			Тұжырымдама 5 Қазақстан Республикасының «Сақтандыру қызметі туралы» Заңының 3-бабындағы «Осы Заңда пайдаланылатын негізгі ұғымдар» қатарына «сақтандыру мәдениеті» терминін енгізу ұсынылды.
			7.1. 1) дәлелденді
			7.2. 2) жоқ
			7.3. 1) ия
			7.4. 3) кең

			7.5. 1) ия Тұжырымдама 6 Қазақстан Республикасының «Сақтандыру қызметі туралы» Заңының 3-бабындағы «Осы Заңда пайдаланылатын негізгі ұғымдар» қатарына «цифрлық сақтандыру» ұғымын өзгертулер мен толықтырулар ретінде енгізу ұсынылды. 7.1. 1) дәлелденді 7.2. 2) жоқ 7.3. 1) ия 7.4. 3) кең 7.5. 1) ия Тұжырымдама 7 Ұлттық сақтандыру заңнамасын халықаралық талаптармен үйлестіру қажеттілігі тұжырымдалды. 7.1. 1) дәлелденді 7.2. 2) жоқ 7.3. 1) ия 7.4. 3) кең 7.5. 1) ия
8.	Дәйектілік қағидаты.	8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған:	Ізденушімен зерттеуде қолданылған әдіснамалық тәсілдер нақты, әрі негізделген. Зерттеудің әдістемелік негізін танымның жалпы ғылыми және арнайы заңи әдістерінің кешені құрайды. Диссертациялық зерттеу барысында арнайы ғылыми әдістер, оның ішінде жалпы жүйелік-құрылымдық, тарихи-құқықтық, формалды-логикалық, құқықтық-техникалық, аргументациялау, салыстырмалы-құқықтық, формалды-догматикалық әдістер пайдаланылған.
	Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	1) ия;	
		2) жоқ.	
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:	
		1) ия;	
		2) жоқ.	Диссертациялық жұмыстың нәтижелері ғылыми зерттеудің қазіргі әдістер мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған.

		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):	Теориялық қорытындылар, анықталған өзара байланыстар мен заңдылықтар дәлелденген және ғылыми-практикалық конференциялардың журналдары мен материалдарында жарияланған ғылыми мақалаларда расталған.
		1) ия;	
		2) жоқ.	
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған.	
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті /жеткіліксіз.	Диссертацияны жазу барысында ізденушімен пайдаланылған әдебиеттер тізімі диссертациялық жұмыстың әдеби шолуына қатысты жеткілікті . Ізденуші осы зерттеуінде 171 дереккөз пайдаланған.
9	Практикалық құндылық қағидаты	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы:	Диссертациялық зерттеудегі тұжырымдар мен ұсыныстар сақтандыру қызметін құқықтық реттеу мәселелері бойынша қаржы құқығы ғылымының дамуына үлкен үлес қосатындығы сөзсіз. Диссертациялық зерттеудегі тұжырымдар мен ғылыми нәтижелері аталған мәселеге қатысты одан әрі жүргізілетін ғылыми ізденістерге де негіз бола алады.
		1) бар;	
		2) жоқ.	
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары:	
		1) ия;	
		2) жоқ.	
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма?	
		1) толығымен жаңа;	
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы:	Диссертациядағы академиялық жазу сапасы жоғары деңгейде. Осы тектес жұмыстарға қойылатын талаптардың барлығын сақтай отырып, жазылған.
		1) жоғары;	
		2) орташа;	
		3) орташадан төмен;	

		4) төмен.	
11.	Диссертацияға ескертулер		Сонымен қатар диссертацияда келесідей кемшіліктер мен ұсыныстар орын алған: 1. Сақтандыру қызметін құқықтық реттеудің халықаралық тәжірибесінен көбірек мысалдар келтірілсе, жұмыстың құндылығы артар еді. Әрине бұл ескертпелерді ұсыныс ретінде қабылдаған жөн және ол диссертацияның оң бағасына ешбір кері ықпалын тигізбейді.
12.	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)		Диссертациялық тақырып аясындағы ғылыми мақалалар Scopus және Web of Science деректер қорына кіретін шетелдік ғылыми басылымдарда, Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті бекіткен тізімдегі журналдарда, халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияларда жарияланды. Ізденуші барлығы 16 ғылыми мақала жариялаған.
13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)		Диссертациялық жұмыс материалдарына сүйене отырып, Абишева Меруерт Нұрланқызының «Сақтандыру қызметін құқықтық реттеу: ұлттық және халықаралық тәжірибе» атты диссертациялық жұмысы ғылыми-теориялық базамен үйлестірілген, жоғары кәсіби деңгейде жазылған зерттеу жұмысы болып табылады. Бұл өз кезегінде диссертациялық жұмысты отандық қаржы құқығы, сақтандыру құқығы ғылымдарына қомақты үлес қосатын және осы тектес диссертациялық

			жұмыстарға қойылатын барлық талаптарға жауап беретін үздік ғылыми жұмыс ретінде қарауға мүмкіндік береді. Осы негізде, аталған диссертациялық жұмыс философия докторы (PhD) дәрежесін беру жөніндегі талаптарға толық сәйкес келеді, ал автор «8D04203 - Құқықтану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға толық лайық.
--	--	--	--

Ресми рецензенттер пікірлерінде келесі шешімдердің бірін көрсетеді:

1) философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор дәрежесін беру;

«8D04203 - Құқықтану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған Абишева Меруерт Нұрланқызының «Сактандыру қызметін құқықтық реттеу: ұлттық және халықаралық тәжірибе» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына оң пікірімді бере отырып, жұмысқа қойылатын талаптарға сәйкес және философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайықты деп есептеймін.

Ресми рецензент:

**философия докторы (PhD), «Парламентаризм институты» ШЖҚ РМК
Ғылыми зерттеулер орталығының басшысы**

Сәулен Нұржан